

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Szerényi Gyula*
Cím: *Romanelli nagy csatája*

Forrás: *Újság*

Bn

1939 VII. 9.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

9.439

Hely

Idő

"1919"

Személy

Helyszám

Romanelli nagy csatája

Hogy történt az ellenforradalom halálraítélt hőseinek megmentése

Husz év történelmi távlatának hűvösségét a közelmúlt napokban a nálatéit megemlékezés melege váltotta fel azokon az ünnepeken, melyeknek központjában a szomorú emlékü kommun letörésében szerepet vitt hősök állottak. Talán még sohasem láttak napvilágot az események drámai lefolyását jellemző sorok, minek oka egyrészt egy kölcsönösen megfogadott titoktartás, másrészt az idők múlása okozta aktualitás hiánya volt. Ha most az érdekelt nagy férfiak szerénységén rést ütök, bocsánatot kérek, de ha a nemzetünket kötelező hála jegyében lerögzítem a felejthetetlen neveket egy későbbi nemzedék számára, akkor köteles indiszkrécióit követtem el.

Amikor a Ludovika kertjében tartott emlékünnepe előtt a Főméltóságu Kormányzó ur elsőnek odasietett Romanelli ezredeshez, hogy a magyar nemzet halálját tolmácsolja, mindannyiunk szíve hevesen dobogott. Amikor pedig Perényi Zsigmond báró, a régi bajtárs közvetlenségével, ragyogó szavakkal, meleg, igazi barátságtól áthatott hálával méltatta Romanelli érdemeit, a két nagy ember egymással szembenézett, önkénytelenül eszembe jutott a nagy magyar főurnak rettenetes, a vörösöktől elszennvedett torturája után való első találkozása jótevőjével. Akkor és talán most is éppoly fészesen, éppoly büszkén, éppoly dacosan néztek egymást, mint akiket egy emberéletre esketett össze a kiolthatatlan barátság tűzében a közös ellenséggel szemben érzett közbű megvetés.

Ha Romanelliben már akkor nem élt volna szegény, agyontiport nemzetünk iránt nagy, igaz szeretet, úgy ennek; a magyar urnak a szemén és kézzorításán keresztül kellett megérlelnie annak a nagy barátságának, amelynek aztán, a tények igazolása szerint is, mindig tanujelét adta. Ne menjén feledésbe a most elhangzott felköszöntők két mondata. Báró Perényi ezt mondotta:

— Nem tudtuk, milyen hivatással jött közeink, de hogy elhivatottsága volt számunkra, azt igazolja őszinte hálánk!

És Romanelli: „Amikor Önökért cselekedtem, akkor szívemet a jó Isten, akaratomat pedig annak a népnek szeretete irányította, melynek képviselőitében szerencsés lehettem itt lenni a sorsdöntő órákban!”

Jelentik az ellenforradalmat

Husz éve... és mintha tegnap leti volna! Előttém egy érdekes boríték, amelyet ezenel emlékül felajánlok a Juniusi Bajtársaknak. Cége: Magyar Tanácsköztársaság Háza (volt Országház) gondnoki Hivatala. Pecsétje 1919. jun. 23. É 6. ajánlva feladva Romanelli címére.

Tartalma egy levél volt, amelyben egy névtelen levélíró, nyilván a parlament pincéjében szerzett értesülései alapján, hevenyészett sorokban közli: *holnap kirobban az ellenforradalom, legyünk résen és gondoljunk rájuk.*

A misszió ezt korábban tudta. De ügyesen kicsempészte és valaki az 57-es postahivatalban feladta a levelet.

Az ellenforradalom tudvalevőleg szerencsétlenül végződött, mert árulás történt Haubrich népbiztos részéről. A balsikernek véres áldozatai voltak. A vörös kormány borzasztó megtorlásra készült. Junius 25-én hozták a halálos ítéletet és 26-án 4 tisztet akartak felakasztani, Vasek Ottó és Justhy Emil századosokat és Grassy István és Kiss István főhadnagyokat, míg Julius 8-án golyó általi halálra ítélték Bartha László őrnagyot, Bayer Ferenc századost, Kesseő László főhadnagyot és Szabó-Szikora László tart. főhadnagyot. A IV. vörös hadtestparancsnokság a Dorottya-utca 2. sz. házban székelt. Odavitték Grassyt, Kisst, Szikorát és Daithv főhadnagyot, Szakács ludovikást

és a József központból egy Klaber nevű elektrotechnikust. Grassyt és Szikorát kötél általi halálra, a többit 12—15 évi fegyházra ítélték.

Romanelli és a misszió tagjai az összekötő tisztekkel lázas tevékenységet fejtett ki. Megkísérlem szöszterinti fordításban közölni a Kun Béla illetve „kormányával” folytatott levelezést, megjegyzvén, hogy Romanelli a kormány szót mindig szigorúan idézőjelbe tette, és a „jegyzékváltást” levelezésnek minősítette.

Romanelli számonkér

Junius 26-án, az első halálos ítélet meghozatala után rögtön elküldötte Hensler olasz kapitányt, akinek társaságában egyébként én látogattam meg mindig a Ranolder-utcai gimnáziumban fogva tartott ludovikásokat és így örködtünk testi épségük felett, de épúgy a többi tuszé fölött is. Ide Sibelka Henrik tart. százados kísérte el. Az üzenet az volt:

„Hensler századosommal tegnap folytatott tárgyalásainkból azt a benyomást merítettem,

hogy Önök a balul kiült ellenforradalmat a legkíméletlenebb erőszak alkalmazásával vérfürdő rendezésével akarják megbosszulni. Mint az olasz katonai misszió parancsnokló feje, de az általam képviselt szövetséges hatalmak megbízottjaként is meghatározottabban figyelmeztetem Önt, hogy az Önök által kilitásba helyezett erőszakos cselekményekkel szemben nem fogok tétlen maradni. Épp ezért az Ön „kormányától” számonkérem úgy a politikai joglyok, valamint a tuszok életét, akiket Önök korábban és a legutóbbi ténykedéseik folytán joglyul ejtettek. Én ezeket olyan állampolgároknak minősítem, akik clovekert és eszmékért küzdöttek, ha mindjárt nem is azokért az „elvek és eszmék” szolgálatában állanak, amelyekkel Önök kormányoznak.

Ezért is tartom igazságosnak, hogy az Önök joglyait ugyanolyan elbánásban kell részesíteni, mint ahogy ezt a genfi egyezmény a hadifoglyok tekintetében előírja. Mindezek folytán ugy Önt, mint a tanácskormány valamennyi többi tagját figyelmeztetem, hogy külön-külön és együttesen felelősek minden olyan erőszakos tényért, melyet netán elkövetnek.

Romanelli s. k.

Erre a szigorú hangú jegyzékre Kun Béla a saját személyében válaszolt s közölte, hogy tiltakozik az olasz misszió parancsnokának beavatkozása ellen, mert ez nem tartozik hatáskörébe, lévén magyarokról szó, tehát nem tartja erre illetékesnek Romanellit, annál kevésbbé, mert ennek az elbírálása a tanácskormány belső ügykörébe tartozik.

Romanelli: soha

Romanelli nagyon fel volt háborodva a válasz miatt, felkelt fróasztala mellől s kariait a mellén összefonva, dobantott a

lábával és ezt az egy szót rebegte: „Mail” „Soha!” Ugy éreztük, hogy ezzel a halálraítéltek sorsa el van döntve. Ebben az egy szóban annyi erő, határozottság és megmáshíthatatlan akarat volt, hogy kétségtelennek látszott, bármí történjék is, *akasztás nem lesz!*

Ujabb jegyzék ment.

„Önök csak egy politikai pártot képviselnek ép ezért nem tartom Önöket képesnek és illetékesnek arra, hogy objektíven, törvényes alapon ítélkezzenek politikai cselekmények felett. Az Ön kormánya nem tekinthető törvényesnek semilyen jogcímen mert nem fejezi ki az egész nemzet és ennek összes rétegei valódi akaratát. Ezért nyomatékosan felhívom újból az Ön figyelyek egy Önre, mint a többi népbiztosra hámmél azokra a súlyos következményekre, memramlik olyan tettek nyomán, amelyek a szövetség és a társult hatalmak intenciójával szembehelyezkednek.”

Vesztőhelynek rendezik be az Oktogont

Junius 26-án hajnalban az elítélteket már átszállították a Margit-köruti katonai fogházba. Kiss Miklós nevű vörös katona volt a rögtönítélő bíróság elnöke. Ő várta a további fejleményeket Kun Béla előszobájában. A második jegyzék vétele után a vörös kormány megtorpant. Az Oktogon téren kellett volna a példát statuáló kivégzésnek megtörténnie. Az összes ablakokat le kellett függönyözni. A forró napon a téren minden gázlámpa le volt fátyolozva és égett. A Batthányi palota (akkor terrorista-laktanya) előtt a rendes egy gépfegyver helyett négy gépfegyvert állítottak fel. Csövüket az Oktogon térre irányították.

Megmentik a halálraítélteket

A kivégzésre tüzött nap délelöttjén a kétségbeesett hozzátartozók szivettépő könyörgése, — felejthetetlen jelenetek —, anyák, feleségek könnyei s fohászra összekulcsolt kezei, melyek úgy emelkedtek fel Romanellihez, mint a hozzánk küldött földi Megváltóhoz... A csupasziv ember arcán meglátzott a helyzet okozta tetterőbe vegyült mély szánalom és az a hideg, elszánt nyugalom, mellyel emberek sorsát intéznie kellett.

Autók száguldottak a város minden irányába. Általános volt az izgalom. Csak Romanelli volt nyugodt. A Teréz-körut 12. számú ház III. emeletén lakott egy barátom, Dr. P. A. Ott helyeztem el egy szivehasadt, összetört aggódó asszonyt, aki a redőnyből kivágott kis nyíláson át üveges szemmel bá-

mult át félig örülten a szemben lévő palota-siralomház kapujára, ahonnan a vesztőhelyre akarták vinni a halálraítélteket. Kétszer is felrohantam hozzá, biztattam, megnyugtattam. Nem tudott hinni. Borzalmas órák, rettenetes percek. Mit tehet a misszió 32 katonája?! Ott álltunk ketten az Abbazia előtt. Imádkoztam és átkozódtam. Gyökeret vert a lábam és nem tudtam levenni szememet Cserny terrorista ablakáról. Végre egy autó rohant felénk. Egy olasz futár szállt ki belőle s bömbölve jelenti: „*Sono salvati!*” „*Meg vannak mentve!*”

Felrohantam a Teréz körut 12-be és már a lépcsőházban ordítottam: „*meg vannak mentve!*” szegény asszony sirógörcsöt kapott, ott ápolták napokig... 16 éven át junius 26-án mindig felkeresett és homlokon csókolott.

A Ludovika kertben Romanelli körül állottak most az emberek százai, és ha nem védekeztek, a kezét csókolják, anyák testvérek, feleségek, gyermekek. Amint *Dormándy* tábornok ékesszólóan mondotta olasznyelvű megemlékezésében: „*Ha Romanelli nem lett volna, ki tudja, hogy mi lennének-e!*”

Szterényi Gyula dr.

tart. főhadnagy, a Romanelli misszióhoz beosztott összekötő tiszt.